

Економіка та управління підприємствами

УДК 338:658

Ємельянов Олександр Юрійович

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки підприємства та інвестицій*

Національний університет «Львівська політехніка»

Емельянов Александр Юрьевич

*кандидат экономических наук, доцент кафедры
экономики предприятия и инвестиций*

Национальный университет «Львовская политехника»

Yemelyanov Olexandr

*PhD, Associate Professor of the Department
of Business Economics and Investment
Lviv Polytechnic National University*

**МОДЕЛЬ ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ АНАЛІЗУВАННЯ ЇХ
ВЛАСТИВОСТЕЙ**

**МОДЕЛЬ ОЦЕНИВАНИЯ ПОТЕНЦИАЛА ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ НА ОСНОВЕ АНАЛИЗА ИХ СВОЙСТВ**

**MODEL OF ASSESSMENT OF ECONOMIC DEVELOPMENT
POTENTIAL OF ENTERPRISES ON THE BASIS OF ANALYSIS OF
THEIR PROPERTIES**

Анотація. Розроблення стратегії розвитку підприємств повинно базуватися на попередньому оцінюванні потенціалу цього розвитку. Таке оцінювання являє собою складне завдання, оскільки підприємство є відкритою системою, яка характеризується різноманітними властивостями. Враховуючи це, метою цієї статті є розроблення

теоретичних та методичних засад моделювання оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств на засадах аналізування їх властивостей. Показано, що оцінювання потенціалу розвитку будь-якого об'єкта потребує виділення його головних властивостей, покращання яких відбуватиметься у процесі розвитку об'єкта. Здійснено класифікацію видів властивостей об'єкта, зокрема, підприємства. Виконано поділ властивостей підприємства на такі групи: загальні властивості, що є притаманними підприємству загалом як цілісному майновому комплексу; властивості, які є притаманними окремим підсистемам підприємства; властивості, що є притаманними окремим видам ресурсів, які використовуються підприємством; властивості, що є притаманними господарським процесам; властивості, що є притаманними активам та капіталу підприємства; властивості, що є притаманними продукції підприємства; властивості, що є притаманними управлінським рішенням, які ухвалюються власниками та менеджерами підприємства. При цьому до загальних властивостей віднесено результативність, конкурентоспроможність, гнучкість, стійкість та інші властивості підприємства. Встановлено послідовність оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств на засадах аналізування їх властивостей. Ця послідовність включає такі основні етапи: відбір властивостей підприємства; встановлення для кожної властивості відповідного параметру, за допомогою якого можна оцінити дану властивість; визначення взаємозв'язків між властивостями; визначення міри впливу різних властивостей одна на одну та, в кінцевому випадку, на узагальнені властивості підприємства; встановлення можливостей покращання тих чи інших властивостей; визначення тих функціональних властивостей підприємства, вдосконалення яких свідчитиме про його розвиток; оцінювання рівня покращання цих властивостей підприємства, а також властивостей його зовнішнього середовища. Визначено

взаємозв'язок між властивостями підприємств та встановлено його ієрархічний характер.

Ключові слова: підприємство, потенціал, економічний розвиток, модель, оцінювання, властивість.

Аннотація. Разработка стратегии развития предприятий должна базироваться на предварительном оценивании потенциала этого развития. Такое оценивание представляет собой сложную задачу, поскольку предприятие является открытой системой, которая характеризуется разнообразными свойствами. Учитывая это, цель статьи заключается в разработке теоретических и методических основ моделирования оценки потенциала экономического развития предприятий на основе анализа их свойств. Показано, что оценивание потенциала любого объекта требует выделения его главных свойств, улучшение которых происходит в процессе развития объекта. Осуществлена классификация видов свойств объекта, в частности, предприятия. Проведено разделение свойств предприятия на такие группы: общие свойства, которые присущи предприятию как целостному имущественному комплексу; свойства, присущие отдельным подсистемам предприятия; свойства, присущие отдельным видам ресурсов, которые использует предприятие; свойства, присущие хозяйственным процессам; свойства, присущие активам и капиталу предприятия; свойства, присущие продукции предприятия; свойства, присущие управленческим решениям, которые принимаются собственниками и менеджерами предприятия. При этом к общим свойствам отнесены результативность, конкурентоспособность, гибкость, устойчивость и другие свойства предприятия. Определена последовательность оценивания потенциала экономического развития предприятий на основе анализа их свойств. Эта последовательность включает такие основные этапы: отбор свойств

предприятия; установление для каждого свойства соответствующего параметра, с помощью которого можно оценить данное свойство; определение взаимосвязей между свойствами; определение меры взаимного влияния разных свойства и, в конечном итоге, их влияние на общие свойства предприятия; установление возможностей улучшения тех или иных свойств; определение тех функциональных свойств предприятия, совершенствование которых свидетельствует о его развитии; оценка уровня улучшения этих свойств предприятия, а также свойств его внешней среды. Определена взаимосвязь между свойствами предприятия и установлен ее иерархический характер.

Ключевые слова: *предприятие, потенциал, экономическое развитие, модель, оценивание, свойство.*

Summary. *The elaboration of a business development strategy should be based on a preliminary assessment of the potential of this development. The enterprise is an open system that is characterized by diverse properties, so the assessment of economic development potential is a complex task. Taking into account the aforementioned, the purpose of this article is to develop theoretical and methodological principles of modeling the assessment of economic development potential of enterprises based on analysis of their properties. The article demonstrates that the assessment of the potential of any object's development requires the search for its main properties, which will be improved in the process of development of this object. The authors realized the classification of types of properties of the object, in particular, the enterprise. The division of the properties of the enterprise into the following groups is carried out in the paper: general properties inherent to the enterprise as an integral property complex; properties that are inherent to individual subsystems of the enterprise; properties inherent to certain types of resources used by the enterprise; properties that are inherent to the economic processes that take*

place at the enterprise; properties inherent to the assets and capital of the enterprise; properties that are inherent to the enterprise's products; properties inherent to managerial decisions that are taken by the owners and managers of the enterprise. For example, the general properties include efficiency, competitiveness, flexibility, sustainability and other properties of the enterprise. The sequence of assessment of economic development potential of the enterprises on the basis of analysis of their properties is established. This sequence includes the following steps: selection of properties of the enterprise; establishing certain parameter for each property using which we can evaluate the corresponding property; determination of interrelationships between properties; establishing the degree of influence of different properties on each other and, eventually, on the generalized properties of the enterprise; definition of those functional properties of the enterprise which improvement will indicate its development; evaluation of the possibilities of improving the properties of both the enterprise and its external environment. Using the developed model for assessing the potential of economic development of enterprises in the practice of economic activity will allow to identify additional reserves for its improvement.

Key words: *enterprise, potential, economic development, model, assessment, property.*

Постановка проблеми. Комплексний підхід до пошуку резервів покращання господарської діяльності підприємств повинен базуватися на оцінюванні потенціалу їх економічного розвитку. Таке оцінювання повинно виходити з необхідності розгляду підприємства як динамічної та відкритої соціально-економічної системи, що складається з низки підсистем та багатьох елементів, між якими існують складні взаємозв'язки. При цьому, як підприємству загалом, так і його підсистемам та окремим елементам є притаманними різноманітні властивості, виділення та управління якими є необхідною умовою забезпечення економічного

розвитку підприємства. У зв'язку з цим оцінювання потенціалу економічного розвитку суб'єктів господарювання повинно передбачати аналізування властивостей підприємств та їх складників з метою встановлення можливостей здійснення якісних та кількісних змін цих властивостей, за яких відбудуватиметься подальший економічний розвиток підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання формування та оцінювання різних видів потенціалу підприємства, у тому числі потенціалу його економічного розвитку, розглядаються у працях таких науковців, як О. В. Ареф'єва [1], Д. М. Васильківський [2], О. В. Іваненко [3], Л. А. Квятковська [5], Л. І. Лесик [4], О. І. Маслак [5], Т. В. Харчук [1], Н. Я. Шкроміда [6] та ін. Також значну кількість наукових праць присвячено дослідженню властивостей економічних процесів як на рівні підприємств, так і на макроекономічному рівні. Зокрема, науковцями детально розглянуто такі властивості, як ризикованість підприємницької діяльності [7], економічна стійкість [8], адаптованість до змін [9], вартість підприємств [10], технологічність та інноваційність їх продукції [11] тощо. Разом з тим, питання взаємозв'язку між різними властивостями підприємства, а також їх впливу на потенціал економічного розвитку суб'єктів господарювання на теперішній час не є повністю дослідженими та потребують подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою статті є розроблення теоретичних та методичних засад моделювання оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств на засадах аналізування їх властивостей. Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких основних завдань: згрупувати види властивостей підприємств; побудувати ієрархію цих властивостей; визначити послідовність оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємства на засадах аналізування його властивостей; встановити роль управлінських компетенцій у формуванні

потенціалу економічного розвитку підприємств; розробити метод аналізу наявних компетенцій працівників підприємства у сфері планування його господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Оцінювання потенціалу розвитку будь-якого об'єкта потребує виділення його головних властивостей, покращання яких відбуватиметься у процесі розвитку об'єкта. З урахуванням цього, аналізування властивостей підприємств як інструмент побудови моделі оцінювання потенціалу їх економічного розвитку передбачає, передусім, визначення тих властивостей суб'єктів господарювання, які безпосередньо визначають можливості їх подальшого розвитку, та встановлення взаємозв'язків між цими властивостями. При цьому необхідно враховувати наявність у підприємств, як і у будь-яких інших об'єктів, що є носіями потенціалу розвитку, значної кількості різноманітних властивостей. Зокрема, можна виділити такі групи цих властивостей:

1) за наявністю прояву відносно зовнішнього середовища: внутрішні властивості, що є іманентними підприємству або його окремими складникам і не прив'язані до умов його зовнішнього середовища (наприклад, обсяги наявних у підприємства ресурсів, їх взаємне розташування та конструктивні характеристики тощо) та зовнішні (функціональні) властивості, які проявляються у взаємовідносинах підприємства (або його складників) із його зовнішнім середовищем (наприклад, здатність підприємства отримувати певну величину доходів та прибутків, економічна стійкість підприємства, продуктивність його устаткування тощо);

2) за можливістю змін: консервативні властивості, тобто ті властивості підприємства або його складників, що не піддаються або важко піддаються змінам (наприклад, розташування підприємства) та змінні (лабільні) властивості, які піддаються змінам (принаймні, до певної

міри). Своєю чергою, змінні властивості за можливістю цілеспрямованої їх зміни можна поділити на керовані та некеровані;

3) за ступенем узагальненості: критеріальні властивості підприємства, що характеризують найважливішу функціональну його властивість (зокрема, такою властивістю може виступати ринкова вартість підприємства), ключові функціональні властивості, що являють собою ті властивості підприємства, інформація про які є важливою з точки зору оцінювача потенціалу підприємства, та базові властивості, що являють собою сукупність тих властивостей підприємства, які прямо чи опосередковано визначають рівень його ключових функціональних властивостей;

4) за впливом певних властивостей підприємства на зміну іншої його властивості або на появу нової властивості: нейтральні, опосередкованого впливу та прямого впливу;

5) за способом зміни у процесі реалізації потенціалу економічного розвитку підприємства: властивості, які потребують максимального посилення; властивості, які потребують максимального послаблення; властивості, які потребують оптимізації.

Крім того, властивості підприємства та його складників доцільно згрупувати за носіями цих властивостей. У цьому випадку можна виділити такі групи властивостей суб'єкта господарювання:

- загальні властивості, що є притаманними підприємству загалом як цілісному майновому комплексу. Зокрема, до загальних властивостей підприємства можна віднести його результативність, конкурентоспроможність, гнучкість, стійкість та інші властивості;
- властивості, які є приманними окремим підсистемам підприємства. При цьому доцільно, насамперед, виділити дві такі підсистеми: підсистема управління та керована підсистема. Своєю чергою, керована підсистема включатиме такі три підсистеми: підсистема

основного виробництва, підсистема обслуговуючих виробництв і господарств та підсистема допоміжних виробництв та господарств;

- властивості, що є притаманними окремим видам ресурсів, які використовуються підприємством (людським, технічним, енергетичним, матеріальним, фінансовим та інформаційним);
- властивості, що є притаманними господарським процесам, які відбуваються як у середині підприємства, так і при його взаємовідносинах із зовнішнім середовищем. Зокрема, до таких властивостей належатимуть тривалість відповідних процесів, їх інтенсивність, структура (тобто складові цих процесів) тощо;
- властивості, що є притаманними активам та капіталу підприємства. Зокрема, до таких властивостей належать ризикованість, ліквідність, оборотність, прибутковість тощо;
- властивості, що є притаманними продукції (товарам, роботам й послугам), яка виготовляється на підприємстві. Зокрема, до таких властивостей належать ціна продукції, її споживчі характеристики, обсяги виготовлення, витрати на виробництво та збут;
- властивості, що є притаманними управлінським рішенням, які ухвалюються власниками та менеджерами підприємства. Зокрема, до таких властивостей можна віднести швидкість прийняття рішень, їх обґрунтованість, ефективність тощо.

Таким чином, можна побудувати певну ієрархію властивостей підприємств, яку схематично зображено на рис. 1.

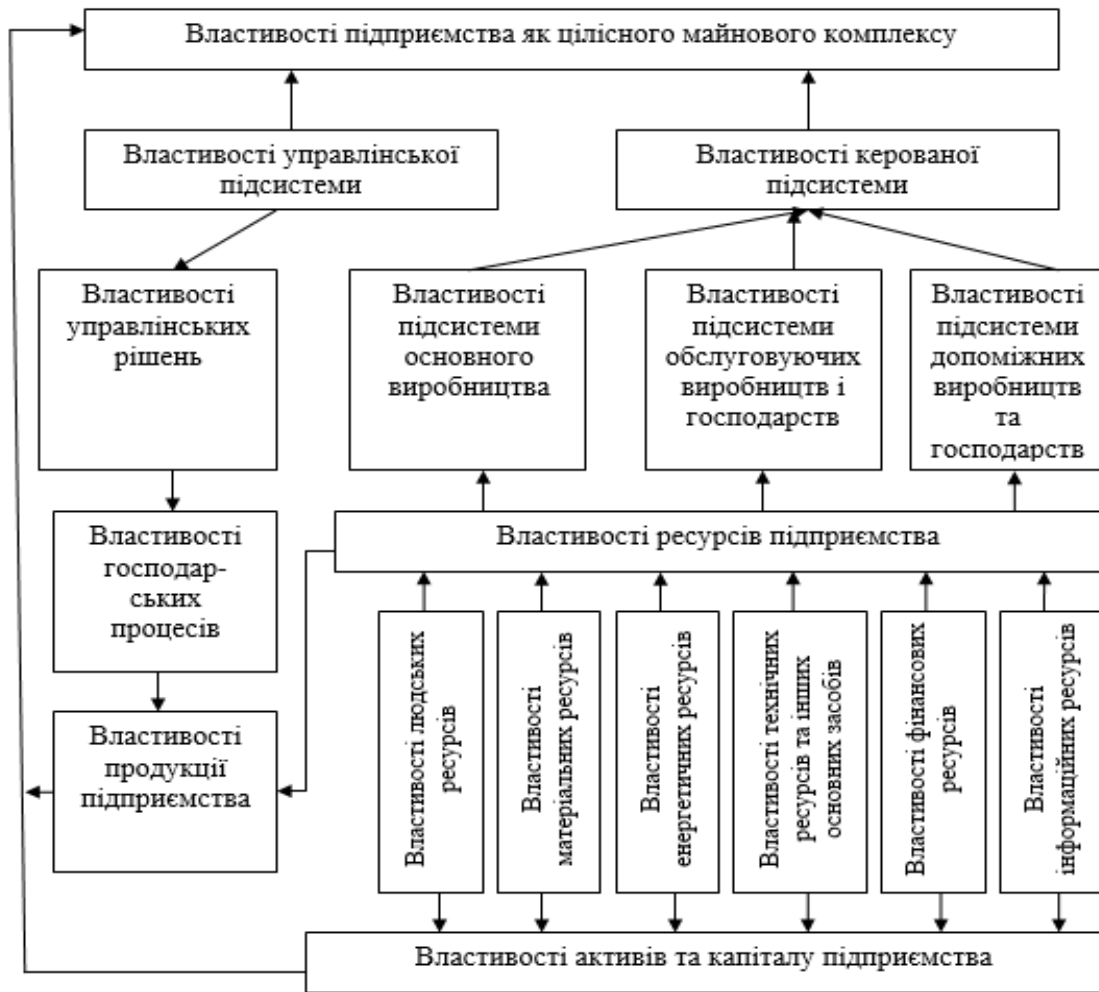

Рис. 1. Ієрархія властивостей підприємства

Джерело: сформовано автором

Окрім властивостей самого підприємства та його складників, у процесі оцінювання потенціалу економічного розвитку суб'єкта господарювання потрібно враховувати та аналізувати також і властивості його зовнішнього середовища. Зокрема, до властивостей зовнішнього середовища підприємства слід віднести мінливість, передбачуваність, конкурентність, надійність (стосовно контрагентів підприємства) тощо. При цьому деякі властивості зовнішнього середовища підприємства піддаються управлінню та, відповідно, покращанню.

Доцільно розрізняти поняття властивостей підприємства та параметрів цих властивостей. Під цими параметрами слід розуміти

показники, що характеризують рівень відповідних властивостей. Для прикладу, результативність підприємства може оцінюватися такими параметрами, як величина доходів, прибутків, натуральних та вартісних обсягів збуту продукції, дивідендів, податкових відрахувань тощо.

Враховуючи викладене, модель оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємства на засадах аналізування його властивостей включатиме такі основні етапи (рис. 2):

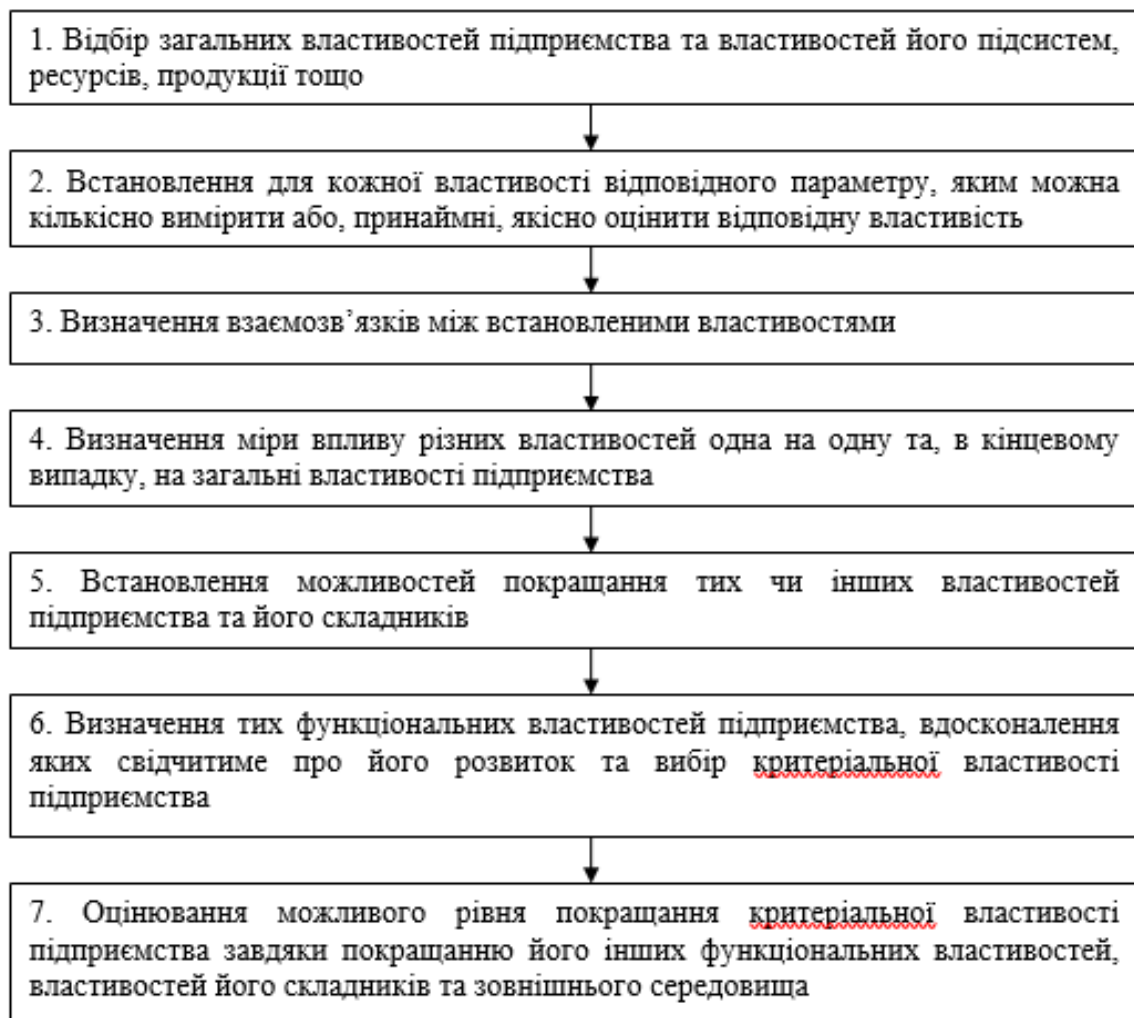

Рис. 2. Модель оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємства на засадах аналізування його властивостей

Джерело: сформовано автором

1) відбір загальних властивостей підприємства та властивостей його підсистем, ресурсів, продукції тощо. Реалізація цього етапу потребує

знань та досвіду у відповідній сфері діяльності підприємства, а сам відбір виконується емпіричним шляхом;

2) встановлення для кожної властивості відповідного параметру, яким можна кількісно вимірити або, принаймні, якісно оцінити певну властивість;

3) визначення взаємозв'язків між встановленими властивостями.

При цьому можна виділити чотири групи таких взаємозв'язків, а саме:

- взаємозв'язки між властивостями, які притаманні лише самому підприємству або його окремій підсистемі, ресурсу тощо. Для прикладу, результативність роботи верстату може визначатися рівнем його зношеності, інтенсивністю використання тощо;
- взаємозв'язки між властивостями, які притаманні певному складнику підприємства, та властивостями, які притаманні іншим його складникам. Для прикладу, обґрунтованість управлінських рішень залежить від компетентності менеджерів, властивостей інформаційних ресурсів, які використовуються у процесі розроблення управлінських рішень, якості технічних засобів, за допомогою яких відбувається інформаційне забезпечення управлінської діяльності тощо;
- взаємозв'язки між властивостями, які притаманні самому підприємству або його окремій підсистемі, ресурсу тощо, та властивостями зовнішнього середовища підприємства. Для прикладу, ризикованість діяльності підприємства залежить від мінливості та непередбачуваності його зовнішнього середовища;
- взаємозв'язки між певними властивостями, які притаманні підприємству та його складникам, та іншими їх властивостями, а також властивостями інших складників підприємства та його зовнішнього середовища.

4) визначення міри впливу різних властивостей одна на одну та, в кінцевому випадку, на загальні властивості підприємства. Залежно від характеру взаємозв'язків між властивостями таке визначення може відбуватися як за допомогою аналітичних, так і з використанням статистичних методів;

5) встановлення можливостей покращання тих чи інших властивостей підприємства та його складників. При цьому властивостями, які потребують першочергового покращання, повинні виступати компетенції управлінських працівників підприємства. Це пов'язано із тим, що саме від рівня управлінських компетенцій безпосередньо або опосередковано залежать як загальні властивості підприємства, так і властивості його складників;

6) визначення тих функціональних властивостей підприємства, вдосконалення яких свідчатиме про його розвиток та вибір критеріальної властивості підприємства;

7) оцінювання можливого рівня покращання критеріальної властивості підприємства завдяки покращанню його інших функціональних властивостей, а також властивостей його складників та зовнішнього середовища. Результатом такого оцінювання повинна виступати очікувана величина збільшення рівня критеріальної властивості підприємства, що одночасно буде виступати мірою потенціалу його економічного розвитку.

Таким чином, аналізування властивостей підприємства та його складників повинно передбачати побудову відповідних ланцюжків властивостей. За таких умов будуються проекції властивостей інших об'єктів, процесів та зовнішнього середовища на властивості оцінюваного об'єкта. Відзначимо, що фрагментарно такий підхід застосовується у концепції управління якістю продукції. У цьому випадку, з одного боку, будується дерево властивостей самої продукції, що є головним етапом

кваліметричних досліджень. З іншого боку, якість продукції являтиме функцію властивостей інших об'єктів, зокрема якості сировини, з якої виробляється продукція, властивостей засобів праці, що беруть участь у виготовленні цієї продукції, властивостей працівників, які розробляють та виробляють дану продукцію (зокрема, їх кваліфікації та сумлінності), а також прогресивності застосовуваних технологічних та управлінських процесів. Разом з тим, описаний підхід до побудови проєкцій властивостей об'єктів і процесів обмежується переважно оцінюванням якості продукції. У той же час, застосування його на випадок усього підприємства, його підсистем та ресурсів може являти собою підґрунтя для розроблення інструментарію та моделей оцінювання потенціалу економічного розвитку суб'єктів господарювання.

Як вже зазначалося вище, покращання властивостей підприємства потребує, насамперед, підвищення компетентності його працівників, які беруть участь у розробленні та ухваленні управлінських рішень. Своєю чергою, серед управлінських компетенцій важливе місце посідають компетенції працівників у сфері планування господарської діяльності. Аналізування цих компетенцій ускладнюється як наявністю значної кількості планових показників, кожен з яких повинен набувати обґрунтованого (оптимального) рівня, так і складними взаємозв'язками, що існують між цими показниками. При цьому досить часто оптимізації повинні бути піддані одночасно декілька планових показників, тобто неможливо здійснити окрему оптимізацію кожного показника. Вміння обґрунтовано встановлювати значення кожного показника діяльності підприємства доцільно викремлювати як окрему управлінську компетенцію. Тоді послідовність встановлювання значень планових показників можна назвати ланцюжком компетенцій із визначення цих значень. Відзначимо, що планові показники виступають при цьому як параметри властивостей підприємства, його підсистем, ресурсів,

господарських процесів тощо. Своєю чергою, наявність ланцюжків компетенцій із визначення планових значень показників обумовлена наявністю відповідних взаємозв'язків між властивостями підприємства, його складників та зовнішнього середовища.

При цьому послідовність аналізування наявних компетенцій працівників підприємства у сфері планування господарської діяльності повинна включати такі основні етапи:

1. Виділення основних груп компетенцій щодо планування діяльності підприємства.

2. Визначення переліку планових показників за кожною групою компетенцій щодо планування діяльності підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Групи компетенцій у сфері планування діяльності підприємства та приклади відповідних ним планових показників

Групи компетенцій у сфері планування діяльності підприємства	Приклади планових показників
1. Планування залучення підприємством ресурсів та послуг	Обсяги залучення ресурсів, способи залучення, час залучення, ціни на ресурси, тарифи на послуги тощо
2. Планування використання ресурсів	Рівень використання ресурсів за часом та продуктивністю, використовувані технології тощо
3. Планування резервування ресурсів	Обсяги резервів, час резервування, види резервів, ресурси, що використовуються для резервування, тощо
4. Планування вилучення частини ресурсів та продажу продукції	Обсяги вилучення ресурсів, зокрема платежів, ціни на продукцію, обсяги та способи продажу, ресурси збутової діяльності тощо
5. Планування виробництва проміжної та кінцевої продукції	Обсяги виробництва продукції, ресурси, що використовуються для її створення, тощо
6. Планування зміни властивостей наявних ресурсів, розроблення нової та покращеної продукції та технологій	Види та обсяги ресурсів, що підлягають зміні, способи зміни, результати зміни, ресурси, які беруть у цьому участь, тощо
7. Планування переміщення та розміщення ресурсів	Обсяги переміщень, маршрути переміщень, місця розташування, ресурси, які беруть у цьому участь, тощо

Джерело: сформовано автором

3. Визначення чинників, які впливають на встановлення планових значень показників.

4. Визначення взаємозв'язків між плановими показниками, побудова відповідних ланцюжків компетенцій з встановлення планових значень показників.

5. Оцінювання рівня наявних компетенцій з встановлення планових значень показників, яке повинно включати:

- оцінювання актуальності, повноти та точності вхідної інформації;
- оцінювання повноти та правильності врахування чинників, які впливають на встановлення планових значень показників;
- оцінювання повноти врахування можливих альтернатив провадження господарських операцій підприємства;
- оцінювання оптимальності встановлення планових значень показників.

6. Загальне оцінювання рівня наявних компетенцій із встановлення планових значень показників господарської діяльності підприємства.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження показало, що оцінювання потенціалу розвитку підприємства потребує виділення його головних властивостей, покращання яких відбуватиметься у процесі розвитку підприємства. При цьому властивості підприємства можна згрупувати за різними ознаками, зокрема: за наявністю прояву відносно зовнішнього середовища, за можливістю змін, за ступенем узагальненості, за впливом певних властивостей підприємства на зміну іншої його властивості або на появу нової властивості, за способом зміни у процесі реалізації потенціалу економічного розвитку підприємства. Також властивості підприємства можна поділити на такі групи: загальні властивості, що є притаманними підприємству загалом як цілісному майновому комплексу; властивості, які є приманними окремим

підсистемам підприємства; властивості, що є притаманними окремим видам ресурсів, які використовуються підприємством; властивості, що є притаманними господарським процесам; властивості, що є притаманними активам та капіталу підприємства; властивості, що є притаманними продукції підприємства; властивості, що є притаманними управлінським рішенням, які ухвалюються власниками та менеджерами підприємства. При цьому до загальних властивостей слід віднести результативність, конкурентоспроможність, гнучкість, стійкість та інші властивості підприємства. Також у роботі було встановлено послідовність оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств на засадах аналізування їх властивостей. Ця послідовність включає такі основні етапи: відбір властивостей підприємства; встановлення для кожної властивості відповідного параметру, за допомогою якого можна оцінити певну властивість; визначення взаємозв'язків між властивостями; визначення міри впливу різних властивостей одна на одну та, в кінцевому випадку, на узагальнені властивості підприємства; встановлення можливостей покращання тих чи інших властивостей; визначення тих функціональних властивостей підприємства, вдосконалення яких свідчатиме про його розвиток; оцінювання можливого рівня покращання цих властивостей підприємства. У процесі виконаного дослідження також було встановлено, що покращання властивостей підприємства потребує, насамперед, підвищення компетентності його працівників, які беруть участь у розробленні та ухваленні управлінських рішень. Зокрема, до управлінських компетенцій у сфері планування діяльності підприємства віднесено такі їх групи: планування залучення підприємством ресурсів та послуг, планування використання ресурсів, планування резервування ресурсів, планування вилучення частини ресурсів та продажу продукції, планування виробництва проміжної та кінцевої продукції, планування зміни властивостей наявних ресурсів, розроблення нової та покращеної

продукції та технологій, планування переміщення та розміщення ресурсів. Подальші дослідження у даному напрямі потребують розроблення показників кількісного оцінювання рівня перелічених компетенцій.

Література

1. Ареф'єва О. В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О. В. Ареф'єва, Т. В. Харчук // Актуальні проблеми економіки. 2008. №7 (85). С. 71-76.
2. Васильківський Д. М. Систематизація складових елементів економічного потенціалу підприємства у рамках концепції механізму підвищення / Д. М. Васильківський // Наука й економіка. 2014. № 2(34). С. 115-120.
3. Іваненко О. В. Формування потенціалу ресурсозбереження соціально-економічних систем / О. В. Іваненко // Економіка. Фінанси. Право. 2013. № 8. С. 7-10.
4. Лесик Л. І. Типологія видів і чинників формування економічного потенціалу підприємства / Л. І. Лесик // Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.12. С. 271-278.
5. Маслак О. І. Основні етапи оцінювання стратегічного потенціалу підприємства / О. І. Маслак, Л. А. Квятковська // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. 2012. Вип. 9 (34). Ч. 1. С. 201–210.
6. Шкроміда Н. Я. Комплексна оцінка економічного потенціалу суб'єктів господарювання / Н. Я. Шкроміда // Економічний аналіз: Зб. наук праць. Тернопіль: ТНУ, 2011. Вип.9, ч.1. С. 383-386.
7. Дашко І. М. Сутність інвестиційного ризику та його врахування при обґрунтуванні напрямів інвестиційної діяльності / І. М. Дашко, О. Ю.

- Ємельянов, І. З. Крет // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2011. № 698. С. 28-34.
8. Yemelyanov O. Assessment of the technological changes impact on the sustainability of state security system of Ukraine / O. Yemelyanov, A. Symak, T. Petrushka, R. Lesyk, L. Lesyk // Sustainability. 2018. Vol. 10 (4), 1186. DOI: <https://doi.org/10.3390/su10041186>.
9. Yemelyanov O. Evaluation of adaptability of Ukrainian economy to changes in prices for energy carriers and to energy market risks / O. Yemelyanov, A. Symak, T. Petrushka, R. Lesyk, L. Lesyk // Energies. 2018. Vol. 11 (12), 3529. DOI: <https://dx.doi.org/10.3390/en11123529>.
10. Мамонтова Н. А. Побудова системи управління вартістю компанії / Н. А. Мамонтова // Актуальні проблеми економіки. 2010. № 1(103). С. 21–26.
11. Політанська О. Л. Вплив технологічності інноваційної продукції машино- та приладобудування на економічну ефективність її виробництва / О. Л. Політанська // Актуальні проблеми економіки. 2009. № 3 (69). С. 105–113.

References

1. Arefyeva, O. V.; Kharchuk T. V. (2008). Ekonomichni zasady formuvannya potentsialu pidpryyemstva. Aktualni problemy ekonomiky, №7 (85), 71-76.
2. Vasylykivskyi, D. M. (2014). Systematyzatsiia skladovykh elementiv ekonomichnoho potentsialu pidpryyemstva u ramkakh kontseptsii mekhanizmu pidvyshchennia. Nauka y ekonomika, 2(34), 115-120.
3. Ivanenko, O. V. (2012). Formuvannia potentsialu resursozberezhennia sotsialno-ekonomichnykh system. Ekonomika. Finansy. Pravo, 8, 7-10.

4. Lesyk, L. I. (2013). Typolohiia vydiv i chynnykiv formuvannia ekonomichnoho potentsialu pidpriemstva. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 23 (12), 271-278.
5. Maslak, O. I.; Kviatkovska, L. A. (2012). Osnovni etapy otsiniuvannia stratehichnoho potentsialu pidpriemstva. *Ekonomichni nauky. Seriiia «Ekonomika ta menedzhment»: Zbirnyk naukovykh prats. Lutskyyi natsionalnyi tekhnichnyi universytet*, 9 (34), 1, 201–210.
6. Shkromida, N. Ya. (2011). Kompleksna otsinka ekonomichnoho potentsialu subiektiv hospodariuvannia. *Ekonomichniy analiz: Zb. nauk prats. – Ternopil: TNU*, 9 (1), 383-386.
7. Dashko I. M.; Yemelianov O. Yu.; Kret I. Z. (2011). Sutnist investytsiynogo ryzyku ta yoho vrakhuvannia pry obgruntuvanni napriamiv investytsiynoi diyalnosti pidpriemstva. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*, 698, 28-34.
8. Yemelyanov, O.; Symak, A.; Petrushka, T.; Lesyk, R.; Lesyk, L. (2018). Assessment of the technological changes impact on the sustainability of state security system of Ukrain. *Sustainability*, 10 (4), 1186. DOI: <https://doi.org/10.3390/su10041186>.
9. Yemelyanov, O.; Symak, A.; Petrushka, T.; Lesyk, R.; Lesyk, L. (2018). Evaluation of adaptability of Ukrainian economy to changes in prices for energy carriers and to energy market risks. *Energies*. 11 (12). 3529. DOI: <https://dx.doi.org/10.3390/en11123529>.
10. Mamontova, N. A. (2010). Pobudova systemy upravlinnia vartistiu kompanii. *Aktualni problemy ekonomiky*, № 1(103), 21–26.
11. Poltanska, O. L. (2009). Vplyv tekhnolohichnosti innovatsiinoi produktsii mashyno- ta pryladobuduvannia na ekonomichnu efektyvnist yii vyrobnytstva // *Aktualni problemy ekonomiky*, 3 (69), 105–113.